

PRÒSA MODÈRNA – EN OCCITAN DINS LO TÈXTE

La pròsa

Leon Cladèl

Tretze

Joan Penent

Leon Cladèl

CASÈRN

Se rauqueja ma votz

Negrelum

Prumerias

Tap tarat & autres poèmas

Cronicas d'un enfant putatiu

de la neuròsi diglossica ordinària

Naussilhac

Aquel jorn

Transicions

Joan Larzac

Miquèla Stenta

Sèrgi Javaloyès

Cristian Rapin

Florian Vernet

Silvan Chabaud

Leopòld Daròlas

Danièla Julien

TÈXTES

Manuel Rivas

La lachiera de Vermeer

Joan Francés Bladèr

La gardaira de piòts

Joachim Blasco

Manuel Rivas

Joan Penent

Joan Francés Bladèr

LENGA

Diccionari General de la Lenga Occitana :

la darrièra version es pareguda

L'emplec de las preposicions

Lo gascon blos e naturau

Linguistic-Park -

la desapareguda dels proparoxitòns

Joan Penent

Florian Vernet

Joan Penent

Joan Penent

CRONICA

Cronica de l'infamia

CORRIÈR

LECTURAS

per F. Bardòu, J. Penent, J. Salles Loustau, F. Vernet & S. Viaule

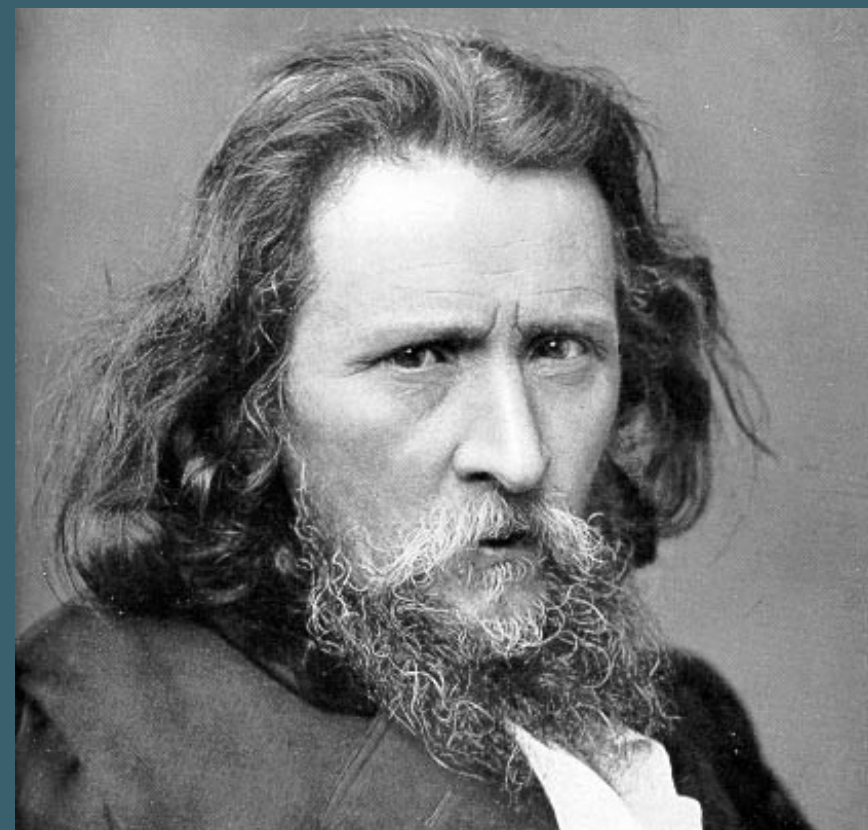
N° ISSN 0047-4916
Prètz de venta : 15€

LO GAI SABER

“ Car es tu la patria e tu la libertat ! ”

En occitan dins lo tèxte

N° 556 - 557, ivèrn - prima de 2020

LO GAI SABER

N° 556 - 557
ivèrn - prima de 2020

Lo Gai Saber, revista trimestrala fondada en 1919, es una publicacion de l'*Escòla Occitana*.

Comitat de redaccion : Franc Bardòu, Felip Carbona, Joan Penent, Joan Salles-Loustau, Florian Vernet.

Direccion : Joan Salles-Loustau.

La citacion de cobèrta es empruntada a Calendau de Frederic Mistral, cant IV, § 22.

Redaccion : Revista *Lo Gai Saber*

11 rue du Bois, F 64510 Bordes.

Sèti social: *Escòla Occitana*, Ostal d'Occitania

11 carrièra Malcosinat, F 31000 Toulouse

Email : contacte@logaisaber.com

www.logaisaber.com

Commission paritària n° 0920 G 83635

Cobèrta : Leon Cladèl, fotografia c. 1880 (Bibliotèca municipala Antonin Perbòsc, Montalban).

Creacion : Messages SAS,
11 rue Nicolas Vauquelin, 31100 Toulouse
111 carrièra Nicolas Vauquelin, 31100 Tolosa

Mesa en pagina : Julia Loubère

N° ISSN 0047-4916

Dépôt légal : mai 2020

© Lo Gai Saber, mai de 2020

Le code de la propriété intellectuelle du 1er juillet 1992 interdit expressément la photocopie à usage collectif sans autorisation des ayants-droit. Or, cette pratique en se généralisant provoquerait une baisse brutale des achats de livres, au point que la possibilité même pour les auteurs de créer des œuvres nouvelles et de les faire éditer correctement est aujourd'hui menacée.

Nous rappelons donc que toute reproduction, partielle ou totale, du présent ouvrage est interdite sans autorisation de l'Éditeur ou du Centre français d'exploitation du droit de copie (CFC — 3, rue d'Hautefeuille — 75006 Paris).

LO GAI SABER

Nº 556 - 557
ivèrn - prima de 2020

LENGA

DICCIONARI GENERAL DE LA LENGA OCCITANA (DGLO) :

LA DARRIÈRA VERSION ES PAREGUDA.

Se sap qu'aquel diccionari es evolutiu e que s'enriquís cada jorn, setmana e mes. Presenta ara 47000 entradas. Es en linha sul site de l'Academia Occitana e renovelat regularament :

<http://www.academiaoccitana.eu/diccionari/DGLO.pdf>

hòrvira. Aquel mot aparten al vocabulari de la caça : quand l'animal dont se seguís lo pè pels camps se desvira, se hòrvira, se hòravira (en occitan gascon) per pèdre los cans. Alavetz, los caçaires que lo veson cridan als cans que s'enganan, que lor cal seguir lo pè novèl. Fan fòrça brug e cridan *hòrvira* o *hòravira* o encara (per metatèsi), mai sonòr *horvari* ! En francés « hourvari ».

bodoisson / bodoishon. Un *bodoisson* es un tap gròs e al figurat un omenòt. S'emplega tanben per parlar afectuosament als enfants. En francés [ptibudʃu] (petit bout de chou).

en còla. Una còla es una equipa de trabalhaires, un grop de personas ; lo mot es emplegat tanben per un parelh de chavals ; ironicament se pòt dire que doas personas que vivon maritalament *son en còla*. En francés : « à la colle ».

de mièg. Quand dos panaires « trabalhan » amassa, se partejan lor presa a mièja, son *de mièg*. En francés : « être de mèche ».

coma que pana. Quand de produits se vendon plan, que non se pòdon téner, se ditz que *se'n van coma que pana*. En francés : “ils se vendent comme des petits pains”.

de verdas e de maduras. Ausir tota mena de paraulas incongruas, chocantas, *n'ausir de verdas e de maduras*. En francés : « des vertes et des pas mûres ».

portar al cabrumièr / cabrimèr. Lo *cabrum* es lo nom collectiu de las cabras (o l'odor de las cabras), e *cabrumièr* es una denominacion rara per cabrièr. *Portar un mainat al cabrumièr* es lo portar sus las espatlas de la faïçon del cabrumièr, coma s'èra un cabrit. Godelin emplega l'expression *portar al cabrimèr* (*cabrumièr* X *cabrit* + inf. gascona).

exausir e pelusons. De marridas lectures d'Alibèrt an agudas de repercussions espectacularas dins los dictionaris contemporanèus : a la plaça de « *enausir », cal legir *exausir* (Bearn : *exaudir*), e a la plaça de « *pelufòls », cal legir *pelusons* (Dojat : *pelusous* ; s longa confonduda amb una *f* e la segonda *u* presa per una vocalizacion de *l*).

J. P.

L'EMPLEC DE LAS PREPOSICIONS

Florian Vernet

COMENÇAR A ? COMENÇAR DE ?

Question annèxa sense dobte, mas que la lenga estandard se deu pausar, e que los parlars encara vius se deurían pausar parièrament.

La confusion dins l'emplec de las preposicions *a/de*, los locutors « naturals » non la fasián gaire, es recenta mas a se far sistematica dins los parlars... (neo)gascons, (neo)provençals, (neo)lengadocians mai que pus¹.

La tòca dels usatgièrs novèls - e los mai ancians non vòlon passar per d'ignorants e los imitan ! - es de se retrobar a distància maximala del francés, distància concebuda coma la garentida de l'emplec d'una lenga... « autentica ». Autentica aitant coma lor parlar (censadament) eretat, batejat « dialècte », e reconstituït sus de basas a còps plan contradictòrias e azardosas.

L'essencial se tròba ja dins la Gramatica de L. Alibèrt².

Seriá benlèu oportun per totes d'anar veire tanben del costat de çò que ne ditz Robèrt Lafont dins *La Phrase occitane*

1/ Quelques emplacements problematiques dins una òbra recenta en lengadocien : *Capitèron pas de metre la man sul cotelàs* (p. 43), *Sèm apelats de nos tornar veire* (p. 16), *Èra de se secar que lo telefon tindèt* (p. 19) ... etc.

2/ Veire L. Alibèrt, *Gramatica occitana*, edicion CEO, 1976 : *Preposicion* : § 141, p. 230/231 e *Los prefixes* : § 88/93 p. 386/387.

e particularament al capítol II *Les outils de subordination : les prépositions* (p. 297/325)¹. Aquesta question i es desvolopada en diacronia e sincronia.

Es de notar, çaquela, benlèu perque aquestes elements son lexicalizats e dificilament modificables, que la confusion non se fa quand las preposicions servon de prefixes².

Me sembla que los Occitans cossiroses de la qualitat de la lenga e exigents sus son fonccionament poirián completar, dins una amira practica, aquesta reflexion que prepausi e qu'es sonque un primièr abòrd.

- A es eissit del latin *ad* (seguit de l'acusatiu³) e forçadament es una preposicion que nos buta cap a l'avenir (quand se tracta de temporalitat) o cap a un autre lòc (per l'espaci).

Es tot parièr quand l'emplec es metaforic, es a dire en cas d'utilizacion nocionala.

En realitat la question es plan mai complèxa, essent que *a* a absorbit non solament *ad* mas tanben *cum* e foncciona al còp coma **l'apròpcha d'un limit** e la **coïncidència** amb aqueste **limit final**.

Aquí quelques exemples d'utilizacion :

Vau a l'escòla (apròpcha) ; *soi a l'escòla* (coïncidència).

Es a venir (apròpcha).

Es a trabalhar (coïncidència).

Es trist a plorar (apròpcha).

1/ « Le premier système latin était celui d'une représentation de la limite dont on s'approche (*ad, cum*) ou dont l'on s'éloigne (*ab, de, sine*). *Ad* était opposé à *ab, de ; cum* à *sine*. Cette opposition est synonyme de celle de l'accusatif à l'ablatif. D'où l'emploi de l'accusatif avec *ad*, de l'ablatif avec *ab, de, sine*. La bizarrerie est l'emploi classique de l'ablatif avec *cum*. Cette anomalie a été réduite dès le 1er siècle après Jésus-Christ » *La Phrase occitane*, p. 298, § 2.

Aquesta reflexion R. Lafont la continuèt e desvolopèt dins un de sos darrièrs libres : « *L'Être de langage, pour une anthropologie linguistique* », Lambert-Lucas, Limoges, 2004, 114 p. Se tracta d'una obertura impressionanta sus la genealogia de nòstras lengas, a partir de l'indo-europèu... e mai abans !

2/ Mas la màger part dels lexis e dictionaris continúan a donar coma sinonimes de mots coma : *assucar/ensucar ; abartassar/embartassar ; abastardir/embastardir ; apeissonar/empeissonar ; avalar/envalar*, etc. Semblan fonccionar en sistèma d'oposicion (actiu/passiu) : *soi ensucat, perque qualqu'un m'a assucat !*

3/ L'occitan ereta de las significacions portadas per aquestes cases.

Es comol a bodre (coïncidència).

Un molin a cafè (apròpcha) = destinacion.

Al intrar dins la sala, s'avisèt que totes èran ja arribats (coïncidència).

- **DE** es eissit del *de* latin (e seguit de l'ablatiu), mas recupèra de representacions abolidas de **ab/ex**.

S'opausa generalament a *a*

(cf. L'oposicion entre *a* e *de* : *Sèm a la vila...* / *Sèm de la vila. Trabalharem de uèi a deman...*).

Marca essencialament **l'alunhament d'un limit inicial**, o la **coïncidència amb lo limit inicial** :

D'ara enlà. De vint a trenta de Mai. Nos escriu de la vila estant (alunhament).

De jorn, de nuèit, d'estiu (coïncidència amb un limit).

Se referís a l'origina e doncas nos remanda a l'espaci anterior, al passat. Establís sovent una relacion de causalitat. D'aquí d'usatges plan diversès :

- Jòga un ròtle dins lo complement del nom : *La páur del lop, una cadièra de fusta, l'òme del cap gròs, un molin d'aura, un molin d'òli* (diferent de *molin a cafè*).
- Jòga generalament un ròtle « extractiu » :
Un molon de pèiras, un tròç de pan (partitiu), *morir de fam*.
- Pòt introduire l'obligacion : *O a presentat coma quicòm de (bon) far*,
o la destinacion : *una agulha de cordurar*.

Las causas non son pas totjorn claras :

Un nombre important de vèrbes se pòdon emplegar siá amb *a* siá amb *de*, mas aquestes emplecs non son pas completament sinonimes, e lo mai sovent l'emplec de tala o tala preposicion supausa un cambiament de sens mai o mens prononciat. Lo semantisme del vèrbe, lo contèxte jògan un ròtle evident. La representacion pòt èsser alara en granda part abolida : *a* e *de* son gaireben intercambiabls. *Tirar a/de l'arc*.

L'occitan modula l'emplec segon l'intencion amb d'usatges possibles :

Comenci de compréner çò que vòl dire (referéncia a l'origina de ma reflexion : fa un moment que i sosqui...) ;

Comenci a compréner... (referéncia a la tòca de ma reflexion, e me vau decidir a partir d'aquesta compreension).

Es un lòc aisit de trobar / es un lòc aisit a trobar.

Manlevar quicòm a / de qualqu'un.

Escapar de la mòrt / escapar a la mòrt.

Somniar de qualqu'un / somniar a qualqu'un.

Servir de quicòm / servir a res.

Èsser de + infinitiu : obligacion. Aquò es una solucion de considerar.

Èsser a + infinitiu : prolongacion de l'accion Sèm a trabalhar sus un projècte d'avenir. (projècte : es un trabalh a far)

TOT LO MOND (1) ? LO MOND TOT (2) ?

Las **doas possibilitats existisson**, las doas son corrèctas, lo tot (!) es de las emplegar a bon dreit. Los neo-occitans o fan sovent d'un biais purament decoratiu e arbitrari, per establir una diferéncia maximala amb lo francés, çò qu'es un trace argument grammatical aitant coma estilistic.

En (1), *Tot* es un **indefinit**.

Pòt èsser pronom (cf. *vos direm tot*, sovent acompanhat per *o* : *o sabi tot*), o adjectiu : *tota ipotèsi es de considerar* (subjècte) ; *coneissiá tota la vila* (complement d'objècte dirècte).

Pòt doncas èsser emplegat coma actualizator (indefinit) (en 1), mas tanben dins una posicion que fa d'el un adjectiu qualificatiu epitèt (en 2). Es evident que se tracta d'emples plan particulars, que non son sinonimes e que pòrtan un sens diferent.

(En occitan la plaça de l'adjectiu es plan rigorosament reglada. Dins de *Aquela paura lenga rufa de pastres...* (F. Mistral) l'adjectiu plaçat davant lo nom a valor abstracta, afectiva, mas, plaçat darrièr, valor concreta.

L'emplec mai corrent de *tot* es davant lo nom, coma pels autres determinants indefinits. Jòga aital son ròtle d'actualizator. Per oposicion amb los articles, los possessius, los demonstratius, los interrogatius e exclamatius, marca un aspècte indeterminat del mot que contribuís a actualizar. La precision de primièr nivèl es donada pel determinant que se tròba mai prèp del nom : *tota la vila, tota aquesta vila, tota ma vila...*

1. « *tota la vila* » = se referís a l'ensem : la soma de las personas que i vivon (sovent implicitament lo sens es : « *totas las personas de la vila* », es gaireben una metonimia), la soma dels ostals, dels monuments... mas demòra una totalitat « indefinida ».

Aqueste adjectiu plaçat davant lo nom pòrta la marca d'una substantivizacion en cors : avèm « *la vila* » e « *tota la vila* » que constituís una varietat mai precisa. Se pòt considerar coma un cas « lateral » de la plaça de l'adjectiu : davant lo nom es referéncia abstracta, subjectiva, globala (*una bèla vila / una vila bèla*).

2. Per contra dins lo cas (marcat estilisticament) de « *la vila tota* » : *tota* es en situacion d'adjectiu epítet, d'adjectiu non pas indefinit, mas gaireben qualificatiu. L'adjectiu qualificatiu es una vertadièra extension nominala. Los adjectius qualificatius pòdon èsser « de relacion » - e remplaçar un complement de nom : *l'energia solara = del solelh* - o « de qualitat » (*Un cat negre, un marrit camin*). Tot dins aquesta situacion a un fonccionament comparable als adjectius « de qualitat ».

Es un usatge legitime, e un equivalent, finala, de « *la vila entièra, sencèra* », considerada donc dins sa globalitat, dins son unicitat. L'efèit de sens provocat per la plaça de l'adjectiu darrièr lo nom es la dimension objectiva, concreta... (*Un paure dròlle vs un dròlle paure*).

La diferéncia pòt semblar pro magra, mas existís, l'ignorar es se privar d'una oportunitat d'empregar una lenga precisa. Aquela diferéncia es evidentament portada per la diferéncia que

pòt existir entre determinacion (e indeterminacion) e qualificacion.

La diferéncia de sens es perceptibla dins d'exemples comas aquestes ont lo contèxte semantic jogarà un sens decisiu :

Trabalha tot lo temps ... I passa son temps tot...

Es evident que l'emplec coma adjectiu epitèt, sistematizat sense rason, pòt èsser abusiú, mas es una possibilitat expressiva de la lenga s'es corrèctament manejada.

Un dels interèsses de l'estandard es tanben que recupèra los usatges sovent parcials, arbitraris, sense coèrència e ne dona una explicacion, un emplec precís e justificat.

La meteissa analisi poiria servir dins d'autres cases. Dins l'usatge actual, tròp sovent quand doas estructuras se compausan dels meteisses elements (mas diferentament plaçats) las doas estructuras son donadas coma equivalentas, la mai « exotica » per rapòrt a l'usatge francés sembla mai occitana. Es plan clar que non son exactament equivalentas. La lenga, d'un biais general non emplega jamai de fòrmas (mots, estructuras...) totalament sinonimas.

Èra un autre òme (1) ... diferent de çò qu'era anteriorament per rapòrt a el meteís (1) / *Èra un òme autre* (2) diferent de sos vesins, de sos contemporanèus (2) ... etc.

E tanben :

La darrièra setmana (de tota una tièra anteriora) / *la setmana darrièra* (abans la setmana actuala).

Un plen panièr de prunas (la capacitat del panièr es considerada) / *Un panièr plen de prunas* (es lo contengut qu'es considerat).

Un ancian molin (es una residéncia segondària, a cambiat de destinacion) / *un molin ancian* (del sègle XVII, referéncia al temps).

Lo meteís jorn (identitat) / *Lo jorn meteís* (insisténcia).

Una pura sotisa (abstrait) / *una aiga pura* (concret).

Un simple obrièr (categoria) / *un obrièr simple* (qualitat).

Un vertadièr sistèma (que foncciona coma tal : fòrma) / *Un sistèma vertadièr* (que ditz la vertat : lo fons).

EN CANTAR ? EN CANTANT ?

Sonadas tradicionalament : « gerondivas » aquestas doas fòrmas, son generalament consideradas coma estrictament equivalents.

La fòrma « *en cantar* » existís dins l'occitan ancian (cf. R. Lafont, *La Phrase occitane*, p. 164, §7). Despuèi qualques annadas es a s'espandir en lengadocian mai que mai, jos l'influéncia de *la Setmana* me sembla, e s'utiliza uèi dins de parlars que fins ara non l'emplegavan coma equivalent del gerondui. Coma se tracta d'una estructura diferenta del francés, passa per mai occitana e dona al locutor que l'emplega l'impression a pichòt còst que practica una lenga mai autentica, o mai sabenta. D'ont mai quand se vei redoblada dins d'expressions coma : *Tot en cantar* o encara mièlhs *En tot cantar*¹.

Tot aquò es plan relatiu. Òm tròba dins lo provençal rodanenc de Carles Camprós, un escrivan que non pòt gaire èsser considerat coma negligent al nivèl de son usatge de la lenga : *Toti li pacans dau vilatge i èran... per espinchar, en marmotejant, lo cortègi en sortir de la glèisa.* (Soleu roge, Vent Terral, 1984).

Ai personalament qualques dobtes sus l'equivaléncia de las doas estructures. D'un biais general non coneissi pas, al nivèl lexical de « sinonimes purs ». *Balaja, escoba, engranièra*, non

1 / Al nivèl de l'emplec actual, aquí çò que ne ditz Jacme Taupiac (un grand mercé a el per la recèrca) : « La mapa 1325 de l'A.L.F. de Gilliéron e Edmont pòrta cossí se ditz dins tota l'Occitània « *Chanter en travaillant*. »

Cantar ~ *chanter en travaillant* (ambe, naturalament, las variants [tròbòlhan, tròbòlhén, travaian, travalan], mas totjorn ambe la finala nasalizada del gerondui), ocupa l'immensa majoritat del domeni lingüistic occitan.

Los sols endreches ont tròbi *en trabalhar* son :

1) Una zòna pas gaire bèla, a l'oèst de Tolosa : sud de l'Òlt e Garona; èst del Gerç, nòrd del Nauts Pirenèus, centre de la Nauta Garona.

2) Una zòna pichoneta qu'ocupa lo sud-oèst de la Dordonha, lo nòrd-oèst de l'Òlt e Garona e un punt d'enquèsta dins l'est de la Gironda.

3) Una zòna alongada e estrecha que va del sud de la Nauta Vinhana fins al Puèi en Velai, en passant per Tula e Orlhac;

Aquelas tres zònas son plan pauc de causa, en superfícia, dins l'ensemble occitan.

Departaments ont i a sonque *Cantar en travaillant* : Landas, Pirenèus Atlantics, Tarn e Garona, Arièja, Òlt, Avairon, Tarn, Erau, Ardecha, Droma, Gard, Vauclusa, Bocas de Ròse, Nauts Alps, Alps de Nauta Provença, Var, Alps Maritimes. »

son equivalents emai sián emplegats exclusivament dins d'unes parlars, *escondre* e *amagar*, *donar* e *bailar* tanpauc, e aital un fum d'autres.

Çò que capita al nivèl lexical val tanben al nivèl sintaxic.

Per exemple quand disèm : *Ieu se voliái, cantariái coma Pavarotti* » (1), non es parièr que se disèm : *Ieu (se) volguèsse, cantariái coma Pavarotti* (2). Dins lo cas (2) es evident que l'emplec del subjontiu « *imperfait* » (en realitat un irreal) indica que non cresi gaire a aquesta possibilitat que dins l'autre cas (1) demòra per part credibla (potencial).

Cossí interpretar ?

Las doas estructuras son de **fòrmas verbalas** : marcan doncas un procès, e an besonh d'un supòrt. Aqueste ròtle de supòrt es jogat pel subjècte exprimit (2) o non (1) del vèrbe principal :

(1) *En passant / passer (ieu) per la comuna, ai encontrat lo vesin.*

(2) *En sortent / sortir Pèire de l'ostal, tombèt sus son fraire.*

Son de fòrmas « **non temporalas** » e non permèton pas de datar lo procès : aquò es lo ròtle del vèrbe principal. Son emplegadas :

- a la fòrma **simppla** (aspècte inacomplit) : *En sortent (en sortir) de l'ostal, s'agantèt la pluèja.*

- a la fòrma **compausada** (aspècte acomplit) : *En avent (en aver) cantat sa cançon, pensava lor aver agradat.*

D'un punt de vista **temporal**, dependon del vèrbe principal, e en consequéncia pòdon marcar (ja que s'adaptan : es l'avantatge que lor dona lo fait d'èsser « *intemporalas* ») :

- la simultaneïtat : *En passant / en passar per lo bosquet, me desbraguèri...* (cançon calhòla provençala)

- l'anterioritat pròpcha : *En vesent / en veire que degun lo seguissiá, s'embufèt.*

- la posterioritat : *S'avancèt en lor mostrant /en lor mostrar son passapòrt.*

La diferéncia entre las doas estructuras ten al fait que l'infinitiu de l'un **non val** lo participi present de l'autre. E la lenga se garda generalament d'emplegar un en plaça de l'autre.

Avèm doncas aquí una diferéncia subtila, mas que fariam sense subtilitat ? La gramatica de l'occitan es un rebat d'una concepcion subtila del mond, de l'espaci e del temps de còps diferenta de la que pòrta lo francés. Una riquesa de sens que cal conèisser e utilizar.

Remandi sus aqueste sicut a *La Phrase occitane* de R. Lafont, e mai particularament a las paginas consacradas al vèrbe. Lafont es lo sol qu'aquestas questions las aja abordadas en diacronia e en sincronia, de còps amb d'intuïcions que se serián meritadas d'èsser aprigondidas. A prepaus de « *en cantar* » escriu : « Il semble que ce type ne soit pas dans ces phrases un équivalent de *en cantant* ». On y perçoit des représentations **finales ou causales** qui nous renvoient à d'autres effets de sens de l'infinitif » (p. 164, §7).

La diferéncia essenciala se tròba al nivèl de çò que Lafont sona « **tension / detension** » del vèrbe. Lafont seguís lo lingüista Guillaume sus aqueste punt. Segon Guillaume la **tension** es caracteristica del vèrbe, la definís coma : « l'impression de mobilité progressive qui en est inséparable (« en » es a dire : del vèrbe jos totas sas fòrmas) ».

Çò que fa, per exemple, la diferéncia entre *córrer* e *corsa*... depend de la « tension » contenguda dins l'infinitiu, e absenta dins lo substantiu (se limita a la « nocion »).

Quand disèm *lo córrer* (es un vèrbe substantivat), disèm a pauc prèp la meteissa causa qu'amb *la corsa*, mas amb la famosa « impression de mobilitat » en mai (« mobilitat, dinamisme » o « procès, accion, trabalh... » se formulam d'autre biais)... Lo vèrbe tre qu'es conjugat apond la persona, lo temps, lo mòde : actualiza...

NB. Es de notar que l'occitan emplega plan mai sovent la substantivacion de l'infinitiu que non pas lo francés.

- A l'**infinitiu**, lo vèrbe es « **en tension** » es a dire qu'a « en avant d'el », « en projècte » l'espaci complet ont se pòt realizar (actualizar). Aquesta caracteristica me sembla plan aparenta dins las fòrmas perifrasticas : *vòli cantar, vas dormir, pòt sortir*...

- Al **participi present**, lo vèrbe es en posicion mejana : es « **a percórrer** » l'espaci de sa realizacion. Tension e detension se

completan (d'aquí d'autres usatges coma *vau cantant* e las fòrmas sonadas mai classicament «progressivas»).

NB. Lafont fa remarcar que dins aquesta estructura especifica la representacion d'interioritat al procès (tension / detension) es assegurada per *en* ; e que pòt parierament èsser assegurada per *tot* emplegat sol : *Intrèt dins la sala tot cantant* (amb las variantas possiblas : *Es arribat en tot cantant, tot en cantant*) (id, p. 162).

Dins lo cas de *en cantar*, la representacion d'interioritat del procès es totjorn assegurada per *en*, que finalament a neutralizat la representacion « normala » de l'infinitiu (« en tension »). Mas se *tot cantant* es possible, non es pas lo cas de *es arribat tot cantar** dins la mesura que *en* manca, pròva sense dobte que la formula « *en+infinitiu* » es « segonda », bastida per analogia amb lo gerondui « *en + participi present* ».

- Al participi passat l'espaci es estat percorrut : la **tension es « mòrta » (detension)**. (*Un libre donat = un libre qu'es (estat) donat* »).

Dins la practica, coma capita sovent en occitan, l'emplec de tala o tala fòrma es comandat non pas per la règlà o per la convencion, per lo : « es aital que se ditz, que se deu dire... » mas pel **sens** que vòl donar lo locutor. Aquesta libertat (aquesta responsabilitat) sembla insuportabla per un esperit francés.

E doncas : quand disèm : *Soi intrat en cantant* (1) non disèm pas exactament la meteissa causa que quand disèm : *Soi intrat en cantar* (2).

Dins 1 : lo procès es « en cors » (quicòm coma : *Cantavi ja al quite moment qu'ai passat la pòrta, e èri partit per continuar...*).

Dins 2 : lo procès es sonque « en projècte » (quicòm coma : *Soi intrat amb l'intencion de cantar, per cantar... me soi mes a cantar al moment que soi intrat*).

NB. Dins 1 et 2 : lo redoblament es possible : *tot en cantant / en tot cantar*.

Tot cantant es possible, mas *tot cantar* non.

Conclusions (provisòrias) :

- Soi a pauc prèss assegurats que l'emplec de l'una o de l'autra fòrma non es una question de « dialèctes » (abusivament definits mantun còp !). A tota rèsta, l'usatge de « *en* + infinitiu » non es unicament gascon o nòrd-occitan. Es una riquesa expressiva que son emplec deuriá èsser mens mecanic que çò que practicam. Deuriam èsser un pauc mai atentiu al contèxte, a la semantica portada pel vèrbe principal.
- Es indispensable de considerar l'ensem de la lenga, en sincronia e en diacronia. Es necessari tanben de considerar son fonccionament : l'argument « se ditz/ non se ditz pas dins mon parlar » es d'una pertinéncia tota relativa. Es una afirmacion sovent plan azardosa desmentida per una coneissença aprigondida del parlar estudiat e de son istòria.

La volontat d'emplegar de preferéncia de fòrmas alunhadas del francés se fa amb un apauriment de la lenga, una pèrda de sa capacitat de precision e de son expressivitat. L'autenticitat aital trobada es una illusion fondada sus una ignorància amagada per de pretendudas « règlas » arbitràriament pausadas.

Florian Vernet